

София, 1504
бул. "Цар Освободител" № 15 тел.
(02) 9308 385; 9308 360; e-mail:
www.gea.uni-sofia.bg

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ

Катедра „Социално-икономическа география”

КОНСПЕКТ

за изпит за докторанти

по специалността 4.4. – Науки за земята (Икономическа и социална география, Териториални идентичности и регионално развитие)

С о ф и я, 2019 г.

1. Предмет и задачи на социално-икономическата география. Методи на изследване в обществената география. Преглед на географските и картографските сведения за българските земи. Начало и развитие на антропогеографията, стопанската и социално-икономическата география на България – научни приноси на акад. Ан. Иширков, Ан. Бешков, Гунчо Гунчев, Ив. Батаклиев, Игнат Пенков и др. Периодизация в развитието на икономическата и социално-икономическата география на България. Съвременни тенденции в развитието на социално-икономическата география на България.
2. Същност и съдържание на географските категории за научен анализ и синтез: пространство, пространствени връзки, територия, териториална природно-обществена система, самоорганизация, териториална организация. Хорологична и пространствено-времева парадигма в географията.
3. Концепции за географското положение. Оценка на географското положение и на съвременните граници на България. Тенденции и приоритети в развитието и използването на потенциала на крайграничните територии. Основни направления и приоритети в трансграничното сътрудничество на България със съседните страни. Геополитическо положение на България след членството в НАТО и ЕС. ЧИС и България.
4. Природно-ресурсен потенциал: същност, класификация и методи за количествен анализ и оценка. Природоползване – същност и тенденции. Природни условия и природни ресурси на България – осигуреност, дефицити и териториална диференциация. Устойчиво и балансирано използване на природно-ресурсия потенциал на България.
5. Човешки ресурси на България: динамика на демографските процеси и на структурата на населението, териториални особености. Заетост и безработица: пространствени измерения и неравновесия. Демографски прогнози и главни приоритети на демографската политика на България.
6. Еволюция на селищните процеси в България. Класификации и типология на населените места в България. Селища и селищни образувания. Териториални особености на селищната система в България. Законова база за селищно и териториално устройство.
7. Урбанизация – същност и тенденции. Периодизация в развитието на урбанизацията в България. Пространствена структура на урбанизационния процес в България. Качествена страна на урбанизацията в България – същност и териториални измерения. Последици от урбанизацията и техните териториални измерения.
8. Концепции в пространственото/регионалното развитие: теориите за централните места, модела „център – периферия“, за регионалната ефективност, за ендегенния и екзогенния растеж и др. Концепция за устойчиво пространствено развитие.
9. Регионален анализ на стопанството: същност, цели и методи Локализационни теории. Локализационни фактори и локализационно поведение на стопанските субекти. Локализационните фактори и постиндустриалното общество.

10. Секторна и териториална структура и организация на стопанството в България. Развитие и периодизация на националното стопанство на България. Промени в степента на влияние на локализационните фактори върху териториална структура на стопанството на България. Инвестиционен климат и преки чуждестранни инвестиции
11. Методи и показатели за географски анализ на селското стопанство. Национални особености на аграрния сектор в България. Продуктова структура, пространствена организация и регионални особености на българското земеделие. Аграрната реформа и земеделието след членството на България в ЕС.
12. Методи и показатели за географски анализ на индустрията. Статистическа номенклатура на промишлеността, пространствена организация и регионална структура на индустриалния сектор в България. Процесът на преструктуриране на българската индустрия и ефектите от него.
13. Методи и показатели за географски анализ на третичния сектор. Структура, пространствена организация и регионални особености на третичния стопански сектор в България. Мобилни услуги и аутсорсинг в контекста на регионалното развитие.
14. Форми на териториална организация на икономическите системи – клъстери, индустриални зони, иновационни и технологични центрове, бизнес инкубатори и др. Развитие на съвременните пространствени форми на организация на стопанството в България.
15. Административно-териториално устройство на България – цели, йерархичност и органи за управление на територията. Административно-териториални и териториални единици. Административно-териториално устройство и регионална политика в България – законова база (ЗАТУРБ – 1995; ЗРР – 1999, 2004 и 2008 г.).
16. Основни научни идеи и парадигми в районирането. Съвременна методология на районирането, подходи за райониране: научно-изследователски и административно-управленски. Практико-приложни фокуси на районирането.
17. Териториалната идентичност и районирането. ТИ като районообразуващ фактор. Политическите регионални, ландшафтни граници и регионалната идентичност. Теоретични рамки на териториалната идентичност (ТИ) – идеологически, социокултурни и исторически основания. Нива и форми на териториална идентичност. Териториална идентичност и идентичност на мястото.
18. Район и регион – основни категории в социално-икономическата география. Обективност и субективност на категорията социално-икономически район. Видове райони. Регионът като природно-обществена териториална система. Регионът като културен ландшафт.
19. Развитие на идеите за икономическо райониране в България. Икономическо и социално-икономическо райониране на България – същност, цели и приложение. Преглед на схемите за социално-икономическо райониране на България. Районирането на България и регионалната политика.

20. Регионално развитие, регионализъм и регионализация – същност и тенденции. Регионализъмът като политически курс и идеология. Открит и закрит регионализъм, нов и стар регионализъм.
21. Концепция за пространствено устойчиво развитие на ЕС – Принципи за устойчиво развитие (2000, Хановер) и Лайпцигска харта (2007).
22. Регионална политика – същност и цели. Национална стратегия за регионално развитие на Р България за периода 2012 – 2022 г.
23. Национална концепция за пространствено развитие на Р България (2012 – 2025 г.) – същност, цели и хоризонтални равнища за развитие.

Литература

1. Батаклиев, Ив., Сравнителен преглед на политико-географското положение на България. – Изв. БГД, VII, 1940.
2. Бешков, Ан., Стопанско-географско поделение на България, Изд. Полиграфия, С., 1934.
3. Бешков, А., Принципи на икономгеографското райониране на България. – Изв. ГИ БАН, Т. II, 1954.
4. Бояджиев, В., Географските възгледи за структурното развитие на агробизнеса в България, ГСУ, т. 88, кн. 2-География, 1997.
5. Бояджиев, В., Икономгеографски приоритети на Българското земеделие, Изд. Парадигма, С. 2014.
6. Бояджиев, В., и др. Икономиката на България и Европейския съюз. Догонващо икономическо развитие-стратегия и реалности, ИИБАН, 2006.
7. Бояджиев, В., Регион, регионализъм, регионална политика в Европейския съюз. В ГСУ, кн. 2-География, т. 97, 2004.
8. Бояджиев, В., Регионалните контрасти като бариера пред евроинтеграцията, в сб. Алтернативи за България, С. 2002.
9. Бърдаров, Г., Конфликти, имиграция и трансформация на идентичности, изд. Едикта, 2012, С.
10. Бъчваров, За регионалната география (дискуссионни съображения), ГСУ, кн. 2 география, том 81, 1987
11. Ганев, Хр. Тенденции в демографското развитие на урбанизацията и градските агломерации в България, ГСУ, кн. 2 - География, т. 80, С., 1986.
12. Ганев, Хр., Влиянието на център-периферия върху динамиката на населението в селищата на Софийската агломерация, Изв. на БГД, т. XXVIII, 1993.
13. География на България. Т. 1 Физическа география. – С., БАН, 1982; Т. 2 Икономическа география. – С., БАН, 1981; Т. 3 Физикогеографско и икономгеографско райониране на България. – С., БАН, 1989.
14. География на България, С., ГИ на БАН, ФорКом, 2002.
15. География : Сб. докл., изнесени на Национална научно-практична конференция по география, С., 1995.
16. Генешки, М., Л. Георгиев. Регионална икономика, С., 2002.

17. Динев, Л. и др., Методологическа същност на икономическия микрорайон, Проблеми на географията на НРБ. Т. IV. С., 1975.
18. Димов, Н., Теоретични и методични проблеми на териториалната организация на промишленото производство, ГСУ, кн. 2 - География, т. 77, 1984.
19. Димов, Н., За същността на районната (географската) ефективност на промишленото производство, Изв. БГД, т. XXII, 1985.
20. Димов, Н. Регионално развитие и регионална ефективност на промишлеността в България, Сб. Икономиката и развитието на обществото, т. II, В., Унив. изд., 2001.
21. Димов, Н. Географското пространство и регионалното развитие на България: новите измерения през XXI век, С., Унив. изд., 2002.
22. Димов, Н., Проблеми на самоорганизацията и синергизма в регионалното развитие на България, В Сб.: Българското общество пред присъединяване към Европейския съюз, Фондация "Фридрих Еберт", Институт по социология при БАН, 2006.
23. Димов, Н., Регионално устойчиво развитие на България: предимства, ограничения и синергетичен ефект, В Сб.: Евроинтеграция и устойчиво развитие, Фондация "Фридрих Еберт", Институт по социология при БАН, 2007.
24. Димов, Н., Регионални изменения в социалното развитие на България: опит за нелинеен анализ, В Сб.: България в ЕС: социални предизвикателства, Фондация "Фридрих Еберт", Институт по социология на БАН, С., 2009.
25. Димов, Н., Райониране, социално-икономически райони и регионално развитие на България, изд. Експрес, Габрово, 2012.
26. Замятин Д.Н., Идентичност и територия: гуманитарно-географические подходы и дискурсы, Идентичность как предмет политического анализа: сборник статей по итогам всероссийской научно-теоретической конференции (ИМЭМО РАН, 2010 г.). М.: ИМЭМО РАН, 2011.
27. Карастоянов, С., Стойчев, К., Културно-цивилизационният и природният подход при регионализирането на България, Български дипломатически преглед, кн. 5-6, 2009. Колев, Б., Географското пространство – ресурс на бъдещето, Сб. Географското пространство – инвестиция за XXI век, Изд. Географски институт на БАН, С., 1997.
28. Колев, Б., Икономогеографска интерпретация на някои основни системни понятия, Изв. БГД, кн. XVII (XXVII), Изд. Наука и изкуство, С., 1980.
29. Колев, Б., Националното географско пространство на Република България, Херон прес, С., 2008.
30. Милкова, К., Природно-обществени райони/региони в България теоретични фокуси и географски идентичности, изд. „Тип топ прес“, 2017.
31. Милкова, К., Доков, Хр., Пространствени социално-икономически и инвестиционни модели в ЕС и България в дискурса на регионалното развитие, изд. „Тип топ прес“, 2017.
32. Милкова, К., Съвременни обществени процеси през прочита на социално-икономическата география, Годишник на СУ, книга 2 – география, том 110.

33. Милкова, К., Пространствен анализ на преките чуждестранни инвестиции в България (1878-1989), Геополитика и геостратегия, бр. 6, 2017.
34. Михайлов, М. Предпоставки за икономическа активизация на крайграничната територия на Северозападна България с Югославия. – Изв. БГД, XIV, 1977, XV, 1978.
35. Михайлов, М., География на транспортната система на България, УИ „Св. Климент Охридски“, 1998.
36. Патарчанов, Пл., Ем. Патарчанова, Класификация на проблемните територии в Югозападна България, ГСУ, ГГФ., Кн. 2- География, т. 91, 2001.
37. Патарчанов, П., Географска идентификация на индустриалните депресивни райони в България, ГСУ, кн. 2, том 93, 2003.
38. Пенков, И., Т. Христов. Икономическа география на България, С., Наука и изкуство, 1978.
39. Пенков, И., Културен ландшафтъ. Понятие, характеристика и анализъ съ къмъ българските земи, Изв. На БГД, 10, 1943.
40. Регионални профили, Институт за пазарна икономика, 2017.
41. Русев, М., Ранжиране и типологизация на областите и общините в България от гледна точка на устойчивото развитие, ГСУ, кн. 2 География, т. 97, 2005.
42. Русев, М., Обществена география, С, 2008.
43. Русев, М., Структурно-отраслови проблеми на прехода към устойчиво развитие в България, Сб. 50 г. ГИ на БАН, С., 2000.
44. Русев, М., Географското положение и националната сигурност на България, Проблеми на географията, № 3-4, 1997.
45. Славейков, П., 40 години ГГФ в СУ, ГСУ, кн. 2 география, том 97, 2004.
46. Славейков, П., Район или регион (Същност на понятията и тяхното приложение), 50 години ГИ на БАН, С., 2000.
47. Стойчев, К., Локализационни подходи за регионално развитие, УИ „Кл. Охридски“, 2012.
48. Стоянов, П., Немската организация на пространството, С. 2009.
49. Стоянов, П., Приложение на социално-географската концепция за пространствена идентичност. Научна конференция, Созопол, 2013.
50. Стоянов, П., Регулационна теория и регионални изследвания, ГИ БАН, 2010.
51. Теоретични проблеми на географското познание : Сб. Доклади. – В. Търново, 1994.
52. Христов, Т., М. Бъчваров. За социалноикономическата география. – Проблеми на географията, 1977, № 2.
53. Янкова, Н., Г. Шопов, Й. Христосков и др., Социално-икономически различия между общините в България, ИИБАН, 2003.
54. Anholt, S., Editorial Place branding: Is it marketing, or ins t it? Place Branding and Public Diplomacy. Vol. 4, № 1, 2008.
55. Eriksen T.H. We and us: Two modes of group identification // Journal of Peace Research. Vol. 32, No 4, 1995.
56. Giddens A., Modernity and Self-Identity, Stanford, 1991.

57. Castells, M., *The Power of identity: The Information Age, Economy, Society and Culture*, vol. II, Wiley Blackwell, 2010.
58. Milkova, Territorial justice and regional policy . In: “Human dimensions of global change in Bulgaria”, S., 2004.
59. Milkova и др., *Regional identity in the context of globalization, Security in the age of global changes*, Sofia, 2011.
60. Paasi, A., *Region and place: regional identity in question*, *Progress in Human Geography*, 27(4), 2003.
61. Paasi, A., *Regional worlds and words*. *Progress in Human Geography*, 26, 2002.
62. Paasi, A., *The Institutionalization of Regions: A Theoretical Framework for Understanding the Emergence of Regions and the Constitutions of Regional Identity*. Fennia 164, 1986.
63. Paasi, Anssi, *Bounded spaces in the mobile world: deconstructing regional identity*, *Jurnal of economic and social*, Vol. 93, No. 2, 2002.
64. Pred, A., *Making histories and constructing human geographies: the local transformation of practice, power relations, and consciousness*, 1990.
65. Relph, Edward, *Place and Placelessness*. London: Pion, 1976.
66. Romanelli, E., & Khessina, O. M., *Regional Industrial Identity: Cluster Configurations and Economic Development*. *Organization Science*, 16(4), 2005.
67. Romanelli, E., Khessina O. M. *Regional Industrial Identity: Cluster Configurations and Economic Development*, *Organization Science*, vol. 16, № 4, 2005.
68. Soja E.W., *Writing the City Spatially*, *City*, Vol. 7, № 3, 2003.
69. Tuan, Yi-Fu, *Topophilia: A Study of Environmental Perceptions, Attitudes, and Values*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1974.
70. Tuan, Yi-Fu. *Space and Place: The Perspective of Experience*. London: Edward Arnold, 1977.

Нормативни, планови и стратегически документи

ЗАТУРБ, 1995.

ЗРР, 1999, 2004 и 2008 г.

Национален доклад за човешкото развитие, UNDP, 2001-2005

Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012 г. – 2030 г.), С., актуализирана 2011.

Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025.

Планинските райони в Република България – обзор, политика, намерения. МТРС, НЦТРЖП, С., 1994.

Национален стратегически план за развитие на селските райони /2007-2013/ Териториалната програма на Европейския съюз, Лайпциг, 2007.

Градове е неравенства – от локалното до глобалното, HURA, С., 2005.

Програма за развитие на селските райони на Република България 2014-2020 г., МЗХ. 2013.

Териториалната програма на Европейския съюз, Лайпциг, 2007.

Commission of the European Communities. “The Future of Rural Policy”, Commission Communication Transmitted to the Council and to the European

Parliament on 29 July 1988, Bulletin of the European Communities, COM(88) 501. 1988.

Commission of the European Community. “Green Paper on Territorial Cohesion. Turning territorial diversity into strength”, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Committee of the Regions and the European Economic and Social Committee, Brussels, 6.10.2008, COM(2008) 616 final. 2008.

Mountain Areas in Europe: Analysis of mountain areas in EU member states, acceding and other European countries. Final report. European Commission contract № 2002.CE.16.0. AT.136. NCSD. 2004.

Official Journal of the European Union, “Council Decision of 6 October 2006 on Community strategic guidelines on cohesion”, L 291, 21.10.2006, p. 11–32. 2006a.

Интернет страници

www.agricad.bg

www.crc.bg/

www.epp.eurostat.ec.europa.eu

www.eurostat, Portrait of the Regions, Bulgaria

www.eurostat:Regions:Statistical yearbooks

www.eufunds.bg

www.eu.europa.eu

www.evropa.bg

www.esmis.government.bg/

www.government.bg

www.nsi.bg

www.naas.government.bg

www.nsm.government.bg

www.president.bg

www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1275

www.telenor.bg/bg/coverage-map

www.vivacom.bg/bg/residential/ceni-i-uslugi/mobilni-uslugi/pokritie